

Nasıl Bir Ahlak ve Hangi Temelde?

21.10.2020 • Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

“Bu bakımdan ahlak, din, metafizik, ve ideolojinin tüm geri kalan kısmı ve bunlara tekabül eden bilinç biçimleri, artık o özerk görünümünü yitirirler. Bunların tarihi yoktur, gelişmeleri yoktur; tersine, maddi üretimlerini ve karşılıklı maddi ilişkilerini (Verkehr) geliştiren insanlar, kendilerine özgü olan bu gerçek ile birlikte hem düşüncelerini, hem de düşüncelerinin ürünlerini değiştirirler. Yaşamı belirleyen bilinç değil, tersine, bilinci belirleyen yaşamdır. Birinci durumda, sanki canlı bir bireymiş gibi bilinçten yola çıkılmaktadır; gerçek yaşama tekabül eden ikinci durumda ise, gerçek yaşayan bireyin kendisinden yola çıkılır ve bilince de o bireyin bilinci olarak bakılır.”

– Karl Marx, Alman İdeolojisi

İnsan toplumunun örgütlenme biçimi her ne olursa olsun, verili bir toplumda egemen olan düşünceler, değerler, yasal çerçeveler, motivasyonlar ve yaklaşımların esas olarak o toplumun işlediği üretim ilişkilerine tekabül ettiği; bunların görece özerklikleri bulunsa ve gerek özel gerek kamusal yaşamda son derece gerçek sonuçlara -ve yine verili bir üretim biçimindeki üretim araçlarının gelişimi üzerinde geniş çaplı belirleyici etkilere- neden olsalar da, son kertede bu üretim ilişkilerine ve ifadesi olduğu üretim biçimi tarafından belirlendikleri gerçeği, ilk olarak Marx ve Engels'in sistemli çalışmalarıyla yapılanan *bir bilim olarak komünizmin* en önemli keşiflerinden biridir. İnsanlık tarihinde çığır açan bir keşif olan diyalektik karakterdeki bu yeni materyalist bilgi teorisi ve yöntemi, verili bir toplumdaki somut ve gerçek insan ilişkilerinin, bu ilişkilerin yapılandığı toplumun üstyapısına ait bir kategori olan ahlak anlayışının ve bu ahlakın işlevinin ne olduğunu doğru bir şekilde analiz edebilmemizi bize sağlamaktadır.

Şüphesiz, insan düşüncesi düz bir çizgi şeklinde gelişim göstermemiştir ve göstermeyecektir de. Ahlakın ne olduğu, neye dayandığı, nasıl ele alınması gerektiği, toplumsal bir formasyondaki

rolü ve gelişim süreci düşünce tarihi boyunca öncelikle felsefe ve din, ve sonrasında özellikle geçtiğimiz 200 yıllık süreç içinde bilimsel birer disiplin olarak gelişen ve araştırma nesnesi birey ve birey-toplum ilişkileri olan çeşitli sosyal bilimler (psikoloji, sosyoloji, antropoloji, sosyal-psikoloji, vb.) ile yoğun bir şekilde gündeme gelmiştir.

Geriye dönüp baktığımızda Hesiodos'un MÖ.700'lerde yazdığı "İşler ve Günler"indeki iyi bir birey olmaya ve günlük yaşamı "doğru" bir şekilde yönetmeye dair çiftçiye verilen nasihatlerden, yine kendisinin "Tanrıların Doğuşu" çalışmasında ayrıca Homeros'un metinlerinde altı çizilen esas noktanın, farklı özelliklere sahip fakat belirli ortak amaçlar için biraraya gelmiş insan topluluklarının özellikleri ve ilişki biçimlerinin bir izdüşümü olarak görülmesi gereken tanrısal mitolojik kurgulara kadar, düşünce dünyasını belirleyen en eski temalardan birinin "doğru" yaşamak olduğu düşünülebilir.

Doğru yaşamak, yanlış yaşamaya bir itirazdır. Yanlış olarak tanımlanan şey ise, esas olarak insanın kendi imkan ve yeteneklerini gerçekleştirmemesi, kendini tanımaması, kendini tanımadığı için başkalarını da anlayamaması ve onların varlığını ve gelişimlerini tehlikeye atması şeklinde belirtilebilir. Bu çerçevede gerek MÖ. 700'lerden günümüze kalan bu eserlerde, gerek sonraki evrede yine düşünce dünyası üzerinde etkin olan tragedya yazarlarında ve şüphesiz Cicero'nun tabiri ile "felsefeyi cennetten yeryüzüne indiren" MÖ. 400'lerdeki Sokrates'in yaşamında ve yönteminde kendini gösterecektir.

Yazılı metin bırakmamış olsa da, gerek öğrencisi Platon'un defterlerinden gerekse tarihçi Ksenophon'un aktarımlarından ve bütün bu külliyyatın yorumlanmasından öğrendiklerimiz doğrultusunda, ahlakın ve bununla bağlantılı olarak "erdemli davranmanın" temellendirilmesinde, ahlakın neye dayandığının ve nasıl işlediğinin analiz edilmesinde batı düşünce dünyası Sokrates referansına çok şey borçludur. Sokrates'te erdemin ve iyiliğin öncelikle bir uzmanlık olmadığını ve bunun insan davranışının tüm alanlarını kapsadığını öğreniriz. İyiliğin bilgisi aslında erdemlerin tanımını tek bir bütün olarak kapsar. Sokrates'e göre gerçek erdem yoğun inanç işidir, doğru ahlaki değerler hakkında kişisel bilgidir.

Sokrates ruh göçünden (orfizm) oldukça etkilenmiş ve felsefi temellendirmelerinde bu ruh göçünün belirleyici önemini her seferinde düşünce dünyasına dahil etmiştir. Bu doğrultuda

“iyiliğin bilgisine” bizi ulaştıracak şey ruhun ilahi kökenlerine geri dönebilmek, yani geçmişte olanı ama şu an için unutulanı tanımak, bunu hatırlamaktır (anamnez). Sokrates’e göre zeka/karakter özellikleri tam da bu ruhta (psykhede) toplanmaktadır ve hatırlama işlemi bireyi yeniden “iyiliğin” “en üstün” ve “kusursuz” olanın bilgisine geri götürecek şeydir. Sokrates’in bakış açısı farklı erdemleri ayırıştırmada başarısızdır, kendisi meseleyi bütüncül bir erdem bilgisi olarak ele alır. Dönemin önemli sofistlerinden Protagoras ise farklı erdemleri ayırıştırır, fakat bunu tek bir bilgi olarak sunamaz. Dolayısıyla ortada iynin bilgisinin ne olduğu, nereye oturtulması gerektiği, bileşenlerinin içinde belirli bir hiyerarşı olup olmadığı şeklinde şitli soru işaretleri kalacaktır.

Sokrates’in ğrencisi Platon’da ise erdem meselesi daha da netleştirilir. Platon da hocası Sokrates’in yaklaşımını takip ederek Protagoras ve Gorgias gibi sofistleri erdem ğretmeni olarak eleştirir ve onların açmazları ile alay eder. Çünkü Platon’a göre de erdem öğretilemez. Zihinsel yaşamın tek işlevi bilmektir. Dolayısıyla zihin için yalnızca erdem ve yetkinlik geçerlidir. Platon erdemi bilimsel bir bilgi düzeyinde (episteme) olarak görmez, bunu “doğru kanılar” diyerek “kanı” alanına dahil eder. Özellikle *Menon* alışmasında bunu “sanı, kanı” olarak ele alır. Örneğin devlet adamlarının yaptığı şey doğrudan bilgi üzerine değil, “ngrl sanılar” üzerinedir. Platon’a göre bu tanrısaldır ve erdem de bu doğrultuda tanrısallıktan, mutlak iyiden pay almaktır. Platon’da 4 erdem ne çıkar: Adalet, Bilgelik, Cesaret ve lllk. Ahlaki ideal, usun geliştirdiği yaşamın en yüksek yasasına uygun bir tutku/duygu durumudur.

Aristoteles, Sokrates'i tek bir erdem bilgisi kurmaya çalışmakla eleştirir.

*Aristoteles'e göre bu yanlıştır, çünkü bütün bilimler **akılla** birliktedir.*

Aristoteles etiğinde ise nihai amaç mutluluk olarak kendini gösterir. Erdem ise bilgeliktir. Bu da erdemli davranma ile her seferinde pratikten beslenmesi gereken bir süreç olarak kurulur. Erdem bilgelik ise, bilge kişi de bu erdeme sahip olan kişi olarak yaşam boyu yurttaşlara erdemli davranacak olandır.

Aristoteles, Pisagor'u erdemi sayılara indirgemekle eleştirir. Adalet aynı sayıların çarpımı ile elde edilecek bir şey değildir. Bununla birlikte Sokrates'i de tek bir erdem bilgisi kurmaya çalışmakla eleştirir. Aristoteles'e göre bu yanlıştır, çünkü bütün bilimler akılla birliktedir. Akıl (logos) ruhun akıl yürüten kısmında çıkan bir şey olarak düşünülür.

Aristoteles, *Magna Moralia*'da esas hedef olan mutluluğun nasıl ele alınması gerektiğini açıklamaya çalışır. Burada ikili bir yön vardır. Bir şeye sahiplik ve uygulamak. Örneğin bir kişi göze sahip olabilir fakat burada önemli olan bu gözün işlemesi, yani görmesidir. Aynı şey erdem için de geçerlidir. Aristoteles'e göre ruh (psykhe) erdeme sahiptir ama sahip olması yetmez, işlemesi gerek, yani amaç işlemesidir. Dolayısıyla erdemin tam bir işlerliği kişiyi mutluluğa yani nihai amaca götürecektir olan şeydir.

Aristoteles ruh akıl sahibi olan kısım ve akıldan bağımsız kısmı olarak ikiye ayıracaktır. Akıl sahibi kısım da kendi içinde muhakeme eden kısım ve bilimsel kısım olarak ikiye ayrılır. Bilgelik (sophia) bu kısmın en üstündeki erdemdir. Doğrudan bilim ve akıldan pay alır ve aklıbaşındalıktan daha üstündür. Aklıbaşındalık da erdemdir ve daha tanrısal olan bilgelikten geride gelen bir erdemdir, çünkü insan için faydalıdır. Sonrasında akıl sahibi kısma ait olarak zeka, kıvrak zeka ve hafıza gelir. Öte yandan halk arasında çok yaygın olarak kabul edilen, toplumda saygı gören ölçülülük, adalet, cesaret gibi çeşitli karakter özellikleri ruhun akıldan bağımsız olan kısmına yerleştirilir. Bunlar karakter erdemleridir ve bir şekilde aklın gölgesindedir.

Stoacılarla birlikte mutlu ve huzurlu yaşam için gerekli olan ilke ve uygulamalar meselesi tüm bir felsefenin esas konusu olmaya başlayacaktır. Hierapolisli Epiktetos'un bireyin kendi özünü tanıması, kendi sınırlılıklarını bilmesi ve bu doğrultuda öncelikle kendini koruyarak insan ilişkileri kurmasına yönelik kılavuz fragmanları bir bakıma yeryüzüne inen felsefenin doğrudan insanı ve davranışlarını temel alan bir yönelimdeki serüveninin en cisimleşmiş durak noktalarından biridir. Bugünden bakınca dahi “sürekli bedenın ihtiyaçlarıyla ilgilenmek, gereğinden fazla spor yapmak, yemek, içmek, tuvalete çıkmak ve cinsel temas ahmaklığın işaretidir. Bunlar bir şekilde yapılmalıdır fakat insan asıl dikkatini ve yoğunluğunu bedene değil akıla ve ruha yöneltmelidir.” [1] şeklindeki fragmanın içinde barındırdığı idealist nosyona ve problemli bir dünya görüşünden damıtılan değer yüklü yaklaşıma rağmen, insan yaşamı için belirli bir hakikati dile getirdiği düşünülecektir.

Görüleceği üzere antikitede öne çıkan meselelerden biri, bireylerin doğru davranmasını sağlayacak doğru düşünmenin işleyişini ortaya koyabilmek ve bireyi içinde bulunduğu toplumda en üstün amaç olan “iyinin” peşinde “belirlenmiş” bir özne olarak serimlemektir. Tüm bu sürecin en önemli hedefi ve öne çıkan unsuru şüphesiz “nous” yani akıldır.

Yalnızca antikitede değil, tüm bir düşünce tarihi boyunca etkisini gösteren kusursuz, tek, mutlak ve en üstün olan Tanrı düşüncesi bağlamındaki bir akılı kullanma iradesine veya bilincine sahip olacak bireyin trajedisi, esas olarak mutlak kurucu gücün yüceltilmesinin ve daha da kusursuz hale getirilmesinin önemli bir işlevi olarak düşünülmelidir. Yukarıda

yaptığımız erdeme ve ahlaka ilişkin öne çıkan düşünce ve teorileştirme çabaları temel olarak eksiksiz işleyecek kusursuz bir toplum ihtiyacından ötürü ortaya çıkmıştır. Yoğun adaletsizliklerin, suistimallerin, zorbalıkların, yıkımların ve en temelde derin sınıfsal ayrımların damgasını vurduğu bir toplumsal formasyonda bu kavramsallaştırmaların hem bir ihtiyaç olduğu, hem de geçmiş ile gelecek arasında belirli bir tutarlılık kurmaya çalışan insan düşüncesinin sınırlarını ortaya koyduğu belirtilmelidir.

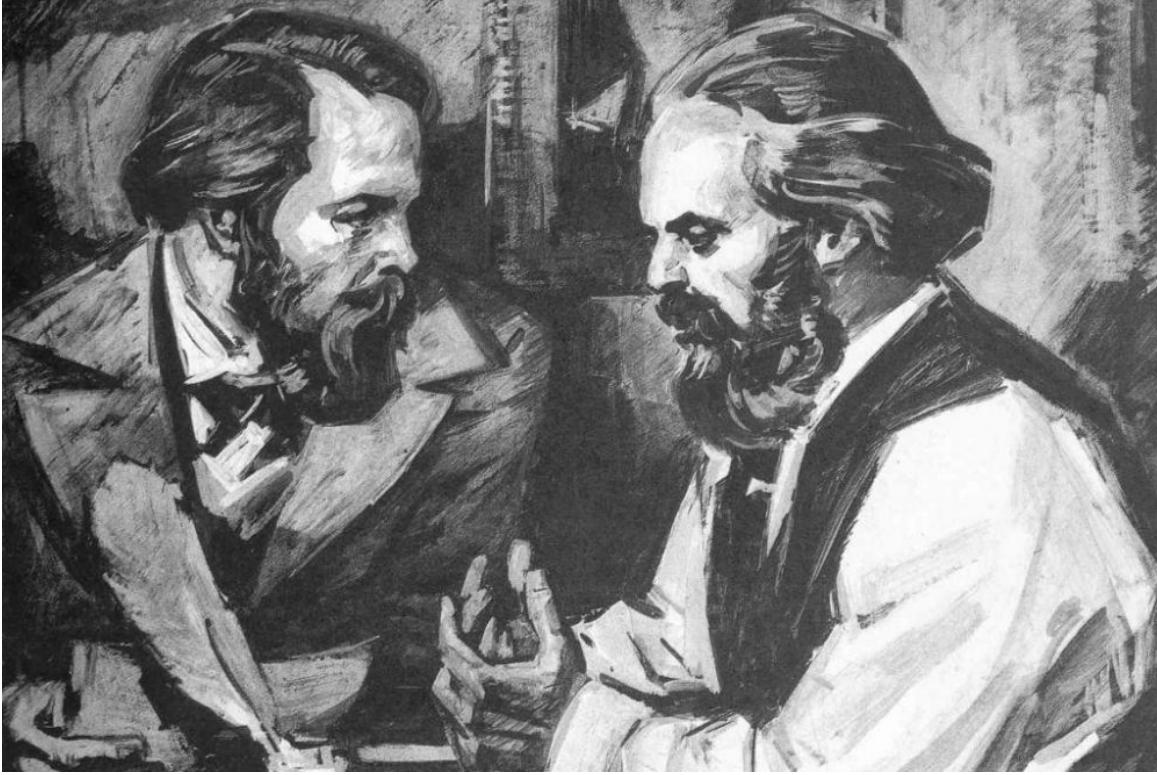
Özellikle yeni Platonculuk ve gözden geçirilmiş bir Aristotelesçiliğin uzunca bir süre etkisini gösterdiği tüm bir skolastik evrede, dinin öne çıkan rollerinden biri bir yandan bu anlatılardaki kusursuz ve ideal olanın insan toplumunun üzerine kurumsal (ve aynı zamanda bireysel) bir baskı gücü olarak yerleşmesini pekiştirmek, öte yandan bu doğrultuda mevcut üretim ilişkilerine tekabül edecek bir toplumsal ilişkiler ve egemen düşünceler silsilesini konsolide etmek olmuştur. Din; akıl, akıllı kullanmak, geçici ve değersiz olandan vazgeçmek adı altında aklın özgürleşmesine ket vurmuştur. Bununla birlikte şüphesiz en güçlü dayanaklarını da yine ruh (psykhe) ve mükemmel tasarımcı (Tanrı) gölgesinde kurulan felsefi kuram ve ekollerden sağlamıştır. Sadece soyut akıllı idealize etmekle kalmamış, tüm bir ahlakı, insan toplumlarının varoluşunu ve devamlılığını garanti altına alacak bir araç olarak ahlakı her seferinde yapılandırmıştır. Bu doğrultuda erdemli davranmak tanrısal olan doğrultusunda hareket etmek, bilge olmak ise tanrının yer yüzündeki en güzel eserlerinden biri olmak şeklinde örneklendirilmiştir.

Önce reform düşüncesi, ardından Aydınlanma'nın açtığı geniş bir uzamda ahlak meselesi üzerine yoğun bir mayalanma ve yeniden gözden geçirme süreci yaşanmış olsa da, insan düşünce ve davranışlarının tamamen ilahi bir gücün ve onun yer yüzündeki sözde temsilcilerinin gölgesinde araçsallaştırıldığı böylesi bir ethosun insanlık tarihinde çok derin ve ağır bir etkisi bulunmaktadır. Bu aynı zamanda, günümüzde karşılaştığımız hemen her meselede ahlakın ve erdemin kolaylıkla dini ideolojinin yöntem ve yaklaşımı ile karşımıza çıkartıldığı veya yine metafizik düşünce biçimlerinin gölgesindeki çeşitli eklektik düşünce biçimlerinin kendine yaşam alanı bulduğu bir çerçevenin de istikrarını sağlamıştır.

Komünistlerin Ahlakı ve Ahlaka Olan İhtiyaç Üzerine

Oryantasyona ve arka plana yönelik bu açıklamaların ardından, şimdi ileriye doğru büyük bir adım atalım ve şu soruyu gündeme getirelim.

Bilimsel yöntem ve yaklaşımı çalışmalarının ve tüm hayatlarının merkezine yerleştirmek, objektif realiteyi gerçekte olduğu haliyle ele almak, hakikatin peşinde onunla olduğu şekliyle yüzleşmek durumunda olan komünistlerin gerek kendi davranışlarında -günlük yaşamlarında, bilinçli siyasi eylemlerinde, vb.- gerekse insanlığın bütün baskı ve sömürü ilişkilerinden kurtarılacak özgürleştirilecekleri kökten farklı bir toplum modeli içinde ahlak ile hiçbir işi olmayacak mı? Veya tarihsel bir kategori olarak ahlak zamanla yok mu olacak?

“Bu bakımdan ahlak, din, metafizik, ve ideolojinin tüm geri kalan kısmı ve bunlara tekabül eden bilinç biçimleri, artık o özerk görünümünü yitirirler.” –

Karl Marx

Yukarıda belirttiğimiz türden insan düşünce ve davranışını ilahi güçlere -ve bunların yer yüzündeki ayrıcalıklı temsilcilerine- esir eden, tutum ve eylemi bu doğrultuda araçsallaştıran, bireylerin vicdanını metalaştıran ve toplumu bu şekilde uzlaşmaz çatışmalara sürükleyen, toplumsal yaşamda önceki sınıflı toplumların düşünce ve davranış birikiminden gelen ve bununla birlikte mevcut ilişkilerin de doğurması muhtemel halk içindeki çeşitli eşitsizlikleri

meşrulaştıran, dogmatik, ötekileştirici, ayrımcı, üstünlenmeci ve köleleştirici bir ahlakın *kesin olarak* olmayacağını açıkça belirtmemiz gerekiyor.

Bununla birlikte bir bilim olarak komünizmin ve onun ideolojisinin, çok çeşitli disiplinleri çok çeşitli insan gruplarını kucaklayacağı, onlarla karşılıklı öğrenme sürecine gireceği ve bireylerin iç dünyasını ve hayal gücünü devamlı olarak zenginleştirerek insanların kendi potansiyellerini açığa çıkarmalarının her seferinde çok çeşitli araçlarla teşvik edileceği böylesi bir toplum modelinde -komünizme doğru sosyalist bir geçiş evresinde ve ötesinde- yine de ahlaka ve erdemli davranmaya ihtiyacımız olacaktır. [2] Bu ahlakın gerek içinden çıkılan emperyalist-kapitalist sistemin, gerekse binlerce yıllık sınıflı toplum tarihinin egemen ahlaki nosyon ve yaklaşımlarından kökten farklı olması ve toplumun farklı bir temelde örgütlenmesi sürecini kolaylaştıracak temelde olması gerekmektedir.

Tanrısız İyi Olabilme Zorunluluğu

Mimarı olduğu yeni komünizm çerçevesiyle, bir bilim olarak komünizmin nitel olarak geliştirilmesinde hem uluslararası komünist hareket içinde hem de daha geniş kapsamlı olarak düşünce dünyası içinde önemli bir atılım ve yenilik gerçekleştiren Bob Avakian'ın bu konudaki görüşleri meselenin önemini idrak edebilmemiz ve düşünceyi doğru bir yöntem ve yaklaşımla derinleştirebilmemiz açısından oldukça verimli içerikler sunmaktadır:

“Eğer dine inanmıyorsak, o halde ahlaki anlayışımız nereden geliyor? Bu soru, Tanrı olmadan iyi olabilir miyiz sorusunun bir başka biçimidir. Daha önce de söylediğim gibi: **Tanrısız iyi olabilmek zorundayız, çünkü Tanrı yok!**” [3]

Bob Avakian burada temel önemde ve bütün bir paradigmayı değiştirecek materyalist zeminde bir önermede bulunmaktadır. Öncelikle Tanrı olarak ifade edilen bir kurucu unsurun, mükemmelin, tek olanın, her şeyi belirleyen, mutlak iradenin, mutlak yaratma ve yok etme gücü olanın, mutlak bilen gerçekten de var olmadığının altı çiziliyor. Burası, yalın fakat son derece temel ve her seferinde üzerine düşünülmesi gereken bir hakikatin ifadesidir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere; Tanrı kusursuzluğun, mutlak iyi ihtiyacının bir ürünüdür ve bu şekliyle Tanrı tüm iyiliklerin esas kaynağı olarak yapılandırılmıştır. Sonlu insan yaşamının

sonsuz alternatifidir, oluş ve bozuluşa tabi olan duyusal dünyanın hareketsiz aşkıdır, çokluğun karşısında biricik olandır... Bu doğrultuda Karl Marx'ın dini "kalpsiz bir dünyanın kalbi" olarak betimlediği ve dini bu anlamıyla bir afyona benzettiği ünlü sözleri Tanrı tasarısının işlevini ve hangi çelişkilerin ürünü olduğunu doğru bir şekilde ifade eder. Tanrı tasarısı ve alternatif bir cennet alemi, sınıflara bölünmüş ve ağır eşitsizliklerin, baskının, korkuların ve acıların gölgesindeki insan topluluklarının tesellisi olarak tarihsel rolünü oynar. Tanrıları yeryüzündeki çelişkilerin bir ürünü olarak tasarlayan insan toplulukları, elçiler ve kutsal olduğu kabul edilen metinlerle fiili dünyalarını da doğrudan belirlemiş olurlar. Zararlı hayal ve kurguların objektif realite üzerinde müdahalede bulunması insanlığı adeta bireysel hapisanelere mahkum etmiştir. Böylesi bir otokontrol sistemi en başta egemen sınıflar açısından muazzam bir konfor alanı sunar. Fakat öte yandan maddi dünyanın da sistematik olarak deforme edilmesine ve gereksiz büyük acılara neden olur. [4]

Fakat Bob Avakian, yukarıda aktardığımız alıntıda çok önemli bir noktanın daha altını daha çizmektedir. "Tanrısız iyi olmak zorundayız" der. Tanrının, bir takım ilahi önsel belirlenimlerin, hareket halinde olan ve bedenden ayrı olarak düşünülen ruhun ve kurgusal bir öte dünya/alemler tasarısının olmadığı bir "iyilik durumu" şu ana kadar bilinen ve teşvik edilen düşünce pratiğinin kökten değiştirilmesi anlamına gelmektedir. İçinden Tanrının sökülüp alındığı bir yaşam projesi, "insanın özü" gibi metafizik nosyonlardan muaf, hakikate tekabül eden ve bu sebepten ötürü gelişim halinde, sürprizlere gebe, karmaşık, her tekil durumdaki zorunluluklar/kısıtlılıkların bilincinin farkına varılması gereken kökten farklı türden bir özgürleşme/kısıtlılıkları aşma pratiğinin içkin olduğu rasyonel bir iyilik durumunu imler. İyi olmak, iyiye yönelmek bir gereklilik ve ihtiyaçtır, fakat esas olarak bu temelde bir iyiliğin bilincinde olarak, bu temelde bir iyilik gereklidir. İyi olmanın işlevi bir kez daha birey-toplum ilişkisinde çok yönlü ve birbirine bağımlı sorumlulukların yerine getirilmesi, sömürü ve baskıdan tamamen muaf bir toplumda hiç kimsenin bir başkasına kölece bağlı olmaması, paylaşım, yardımlaşma-dayanışma gibi yönelimlerin toplumun bütün bir işleyişine inşa edileceği ve buradan enerjisini alan doğru temellendirilmiş gerçek bir mutluluk, iç huzur, keşfetme ve yaşama sevincinin istikrarının sağlanmasıdır.

Bu noktada materyalist temelde iyi olmak ve etik değerlere sahip olmak; hem birey ve içinde barındığı toplumun, hem de çok daha büyük bir kapsamda bütün bir dünya halklarının, diğer türlerin ve içinde yaşadığımız ve devinimine içkin olduğumuz bütün bir evrenin (hareket halindeki maddenin) sorumluluğunu hissetmek ve her seferinde en geniş çerçeveden dışımızdaki şeylerin gelişimini insanlığın acil ihtiyaçları temelini gözeterek garanti altına alacak bir yönelimle davranmayı gerektirir.

Bu durum, şimdiden pek çok disiplinde detaylı olarak sorgulanmaya başlanan insan merkezci paradigmanın aşılması ve yerine “doğru” davranmayı, “ortak iyiye yönelmeyi” bilime dayalı bir şekilde yenilenmiş bir akıl ile yürütmek demektir. Her tür sınıfsal ayrımın ve sınıfları ortaya çıkaran üretim ilişkilerinin ortadan kalkacağı geleceğin komünist toplumunda, çok daha büyük ve belirleyici bir faktör olmaya devam edecek doğa faktörü karşısında insanın gelişimini sürdürmeye çalışması, hayatta kalabilme mücadelesi ve çok yönlü ihtiyaçlarını karşılama çabası doğrultusunda belirlenmiş somut hedeflerin yerine getirilmesi için en ufak çaplıdan en karmaşık boyutlara kadar işbölümünün gerekli olacağı verili herhangi bir toplumsal formasyonun, bu yönde bir “ahlaki yönelime” ve “doğru temellenmiş bir erdemli davranmaya” ihtiyacı olacaktır.

Peki ahlaki normlar? Bob Avakian, ahlaki normların nereden geldiğini açık bir şekilde belirtir:

“Bunun cevabı bütün ahlaki normların insanlardan, içerisinde yaşadıkları toplumdan ve dünyadan geldiğidir.” [5]

Ahlaki normların toplumların devamlılığını sağlayan egemen üretim ilişkileriyle olan bağı ve bir üstyapı unsuru olması, bununla birlikte göreceliliği burada öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda insanlık tarihinde yüzlerce yılı kapsayan toplumsal örgütlenme ve üretim biçimleri olan kölelik sisteminin veya içinden geçtiğimiz mevcut emperyalist-kapitalizmin ahlaki normları olduğu gibi [6], sınıfsız bir topluma doğru bir geçiş aşaması olarak yapılacak sosyalist toplumun da öne çıkan ahlaki normları olacağı ve bunların esas olarak yukarıda belirttiğimiz bir yönelimdeki canlı ve somut bir “ortak iyinin” uygulanmasına yönelik düşünsel ve davranışsal modları olacağı belirtilmelidir. Ahlakın varlık koşullarının ve bilgisinin üzerine bilimsel şekilde düşünme yeteneğinin gelişip yaygınlaşacağı bir toplumda -ki mevcut koşullar altında dahi ahlak konusunda spekülatif olmayan, gerek kültürel gerek evrimsel/biyolojik temelli bilimsel

araştırmalarla dikkate alınması gereken çok önemli çalışmalar mevcuttur- ahlaki normlar da bu yönüyle çok yönlü işlevleri ile çok daha doğru bir şekilde kavranacak, bireysel veya kamusal yaşamda kendi çelişkileri ve geicilikleri temelinde ele alınacaktır.

Amaçlar, Araçlar ve Ahlaki Yönelim

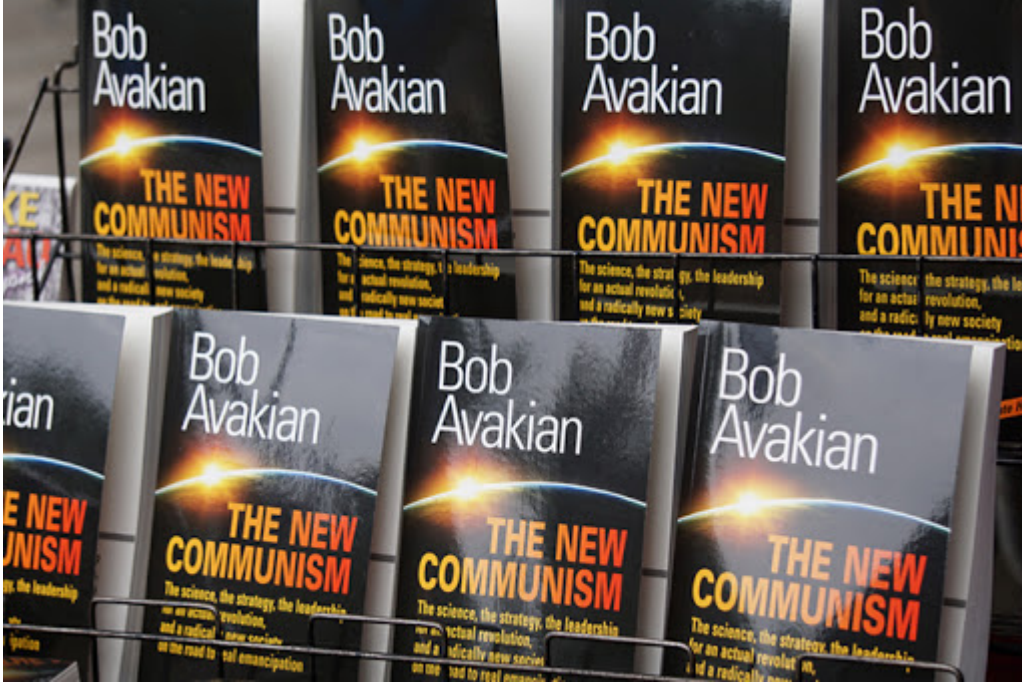
Bob Avakian'ın her seferinde belirttiği gibi, komünistlerin uygulamalarının ve araçlarının her tür baskı ve sömürü iilişkisinin ortadan kalkacağı geleceğin komünist toplumunun vizyonundan szlmesi ve günümüzde somutlaşması gerekmektedir. Bu aynı zamanda "amaca giden yolda kullanılacak tüm araçların mübah ve haklı olduğu" şeklindeki yaklaşık 180 yıllık komünist hareket içindeki kimi baskın pragmatik eğilimlerden -ki çoğunlukla Marksist teorisyen ve devrimci önderlere dayandırılarak meşrulaştırılan hatalı bir eğilimdir- kopan bir epistemolojik yeniden konumlanmayı içerir.

Kullanılacak araçların bilimsel açıdan gözden geçirilmesi, bu araçların doğru bir çizgiye ve hakikate tekabül edip etmediğinin her tekil durumda analiz edilmesi, en temelde tüm insanlığın gerçek çıkarlarının somut bir ifadesi olup olmadığının saptanması ve bu doğrultuda gerektiğinde düzeltilmesi, tamamen reddedilmesi veya başka araçlar yaratılması gerekmektedir. Bu özgürleştirici bir vizyondan szlen ve her tekil pratikte onu pekiştiren, bu vizyonu daha da somutlaştırarak ete kemiğe büründüren bir ahlaki yönelim anlamına gelir.

Peşinde olunan somut iyi -Aristotelesçi bir ifade ile- işleyen-eylemde kendini gösteren; ütopyacı olmayan, çok daha gerçekçi çok daha objektif ve ancak bugünün çelişkilerinin somut çözümü ile kurulacak bir gelecek itkisinden süzülmek durumundadır. [7] İşlerken somut iyiliği geliştirmeli, hem öznesini hem de nesnesini dönüştürmeli ve etkisini diyalektik bir süreçte yayabilmelidir.

Bu bağlamda sıklıkla altı çizilen "tüm insanlığın ve gezegenin kurtuluşu" hedefi, kendi içinde insana ve onun varoluşunu devam ettiren bir varlık olarak biricikliğine, özgünlüğüne, potansiyeline aynı zamanda doğal yaşama ve çevreye karşı duyulan derin sevgi ve saygının hem bir gereğidir; hem de bu hedefin çok daha doğru, çok daha materyalist bir temelde belirlediği bir sevgi ve saygı yönelimiyle bu hedef doğrultusundaki *bütün bir düşünce* ve

davranış şeklinin değiştirilmesi demektir. [8]

Bob Avakian'ın da belirttiği üzere, faşist ideolojiye ve genel olarak burjuva ideolojisine karşı bizim ideolojimiz, motivasyonumuz ve tutum ve davranışlarımızda öne çıkan ahlak anlayışımız, gerçekten de güçlü ve ihtiyaç duyulan değerlerle kendini gösterir.

Yeni komünizm ile, doğru bir epistemolojinin ve bilimsel temelde bir düşünce sistematığının yapılandığı, geleneksel ahlakın ve idealist düşünce ekollerinin ürettiği ağır problemleri bağlamdan ve nosyonlarından kökten kopan, çok daha materyalist bir ahlak anlayışı gündemdedir. Ve evet, böylesi canlı, eleştirel düşünce ile uyumlu ve uygulanabilir bir ahlak anlayışına hem komünistlerin, hem de en çok ezilen kitleler başta olmak üzere tüm dünyadaki halk kitlelerinin yakıcı bir şekilde ihtiyacı bulunmaktadır.

Komünist bir toplum hedefine yönelen geçmiş sosyalizm pratiklerinden 1917-1953 yılları arasındaki Sovyetler Birliği ve 1949-1976 yılları arasındaki Mao Zedong önderliğindeki Çin Halk Cumhuriyeti, gerek toplumsal devrimlerin örgütlenme ve gerçekleştirilmesi sürecinde gerekse yeni üretim ilişkilerinin temellendirildiği kurtuluş sonrası evrelerde büyük oranda komünizmin ilke ve yöntemi doğrultusunda yepyeni ve çok daha iyi bir ahlak anlayışının mümkünüğünü gösteren somut bir ahlaki yönelim içinde olmuşlardır. Bununla birlikte, bu tecrübelerin bireyin

çıkarları ile genel olarak tüm toplumun ve insanlığın çıkarları arasındaki karmaşık ilişkileri doğru şekilde ele alma konusunda, genel olarak “ortak iyinin” kavramsallaştırılmasında, ahlaki meselelerin temellendirilmesi ve bu meselelere daha kapsamlı yaklaşımda belirli eksiklikleri, kısıtlılıkları, yer yer mekanik eğilimleri gündeme gelmiştir. Bu sosyalist toplum modellerinde burjuva ahlakı ve geleneksel ahlakın yerleşik değerleriyle sistemli şekilde hesaplaşılmaya çalışılsa da, yeni bir ahlaki yönelimin yaratılması noktasında belli ölçülerde -somut koşulların gereklilikleri adı altında- eklektik bir şekilde geleneksel ahlakın kurduğu insan ve insanın doğası nosyonlarına kayma yaşanmıştır. Bütün bu tali eksiklikler ve hatalar Bob Avakian’ın insanlığın kurtuluşu için çok yönlü çalışmalarıyla inşa ettiği *yeni komünizmin* genel kuramsal çerçevesi ve özellikle de epistemolojisi ile çok daha materyalist temelde gözden geçirilmiş, hataların gerçek nedenleri ortaya konmuş ve gelecekteki yeni devrim dalgasında şimdiden çok daha iyisini yapabilmek doğrultusunda aşılmıştır.

Bir kez daha temel ihtiyaca geri dönüyoruz. Kısacası ihtiyaç duyulan şey, *Komünist Manifesto*’da da belirtildiği üzere geleneksel mülkiyet ilişkilerinden ve geleneksel “değerler” ve “ahlak” da dahil olmak üzere geleneksel fikirlerden radikal bir kopuştur. İnsanlar arasında yeni ilişkilerin kurulması için sınıfsal bölünmelerin gerçekten aşılabileceği bir yönelimde somut, gerçekçi ve bilimsel yönelimde bir toplum vizyonundan damıtılacak “ortak iyilik” için çaba gösterme ve işbirliği ilkelerine dayanan kökten yeni bir ahlak gereklidir.

Referanslar:

[1] Epiktetos, 2019. *Kılavuz Kitap*. S. Adem (Çev.), İstanbul: Şule Yayıncılık, s.56.

[2] Bob Avakian, komünistler açısından neyin iyi, neyin kötü olduğunun ayırımına “*Kemiklerin Minberinden Vaaz Vermek. Ahlaka İhtiyacımız Var, Ancak Geleneksel Ahlaka Değil*” başlıklı çalışmasında detaylı olarak değinir. Yalnızca bir örnek vermek gerekirse temel bir hakikatin altını çizer: “Komünist ilkeler ve ahlak açısından bakıldığında, proletarya diktatörlüğü gerekli ve iyidir, oysa burjuvazinin diktatörlüğü, halk kitlelerinin özgürleşmesine ve insanlığın ilerlemesine doğrudan engeldir ve bu anlamda “kötülüktür”. Komünistler farklı milletler arasında, erkek ile kadın arasında eşitliğin olması gerektiğini tanır ve bunun için mücadele ederler. Bununla birlikte farklı sınıfların eşitliği buna dahil değildir. Sınıflar arasında eşitlik olamaz, ya bir sınıf veya diğeri egemen olmak durumunda ve toplumu kendi çıkarları doğrultusunda örgütlemek durumundadır, ancak proletarya diktatörlüğü ile bütün sınıfsal ayrımların ortadan kaldırılması sağlanabilir.” ,

[3] “Dinin Olmadığı Bir Ahlak, Gerçek Kurtuluştur”, Bob Avakian. Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/dinin-olmadigi-bir-ahlak-gercek-kurtulustur/>

[4] “Akıl Niçin Özgürleştirilmeli?”, R.Tomas, Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/akil-nicin-ozgurlestirilmeli/>

[5] “Dinin Olmadığı Bir Ahlak, Gerçek Kurtuluştur”, Bob Avakian. Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/dinin-olmadigi-bir-ahlak-gercek-kurtulustur/>

[6] Bob Avakian’ın *BAasics* 5:4’te belirttiği gibi; “‘Batı ahlakı’ -toplumun sınıfsal bölünmeler, sömürü, ataerkillik ve diğer baskı biçimleri ile belirlendiği dünyanın bütün bölümlerinde egemen olan ahlaktır- baskı için her zaman gerekçe ve mazeret olmuştur.” Kaynak için bkz: Avakian, B., 2020. *BAasics: Bob Avakian’ın Konuşma ve Yazılarından*. İstanbul: El Yayınları, s.114.

[7] Burada vurgulanması gereken önemli bir hakikat, Aristoteles’in mutluluk kavramından tıpkı hayvanlar gibi kölelerin de muaf olduğu şeklindeki dönemin düşünce yapısını yansıtan vurgusudur. Erdem ve iyiliğin bilgisi üzerine kurulan bütün argümanlar kadınların tamamen ikinci sınıf insan sayıldığı, köle sahibi olmanın son derece normal kabul edildiği, tüccarların ve esnafın küçümsendiği bir toplumsal formasyonda gerçekleşmektedir.

[8] Halk kitleleri kadar onlara kendi çıkarlarını gösterecek ve çelişkilerle sınıfsız ve sömürsüz bir toplum doğrultusunda doğru şekilde baş etmelerinde onlara bilinçli bir şekilde önderlik edecek komünistler de “doğru davranma” “ortak iyilik” için mücadeleden muaf değildirler veya kendiliğinden verili bir şekilde böyle bir ahlak anlayışı geliştiremezler.

Bununla birlikte, Bob Avakian’ın da belirttiği üzere faşist ideolojiye ve genel olarak burjuva ideolojisine karşı olarak bizim ideolojimiz, motivasyonumuz, tutum ve davranışlarımızda öne çıkan ahlak anlayışımız gerçekten de güçlü bir şekilde kendini ortaya koymaktadır: **“benmerkezli olmamak; bencil olmamak, herkese tepeden bakmamak (“bir numara” olmak için); küçük rekabetler ve arkadan iş çevirmelerle motive olmamak; stratejik hedeflerimizle tutarlı bir bütünlüğe sahip olmak, dürüst olmak, satılık olmadığımızı ve satın alınamayacağımızı söylemek gibi...”** Ve bütün bu değerler esas olarak en geniş halk kitlelerinin saygı duyduğu, her geçen gün kaybolmasından ötürü huzursuz olduğu ve özlemini çektiği değerlerdir.

Kaynak: Bob Avakian’ın *Kamburun Üstesinden Gelmek* yazı dizisi içinde “*Vizyon Daralması Problemi*” başlıklı makalesi: <http://yenikomunizm.com/vizyon-daralmasi-problemi/>